

SOSYAL BİLGİLER 6

İSLAMİYETİN DOĞUŞU VE YAYILIŞI

Konu + Soru + Ders Notu

Zeki DOĞAN – Sosyal Bilgiler Öğretmeni

İSLAMİYETİN DOĞUŞU

- ✓ **Hız. Muhammed 571 yılında Mekke'de** dünyaya geldi.
- ✓ Bu dönemde Anadolu'da **Doğu Roma**(Bizans) **İmparatorluğu**, İran'da **Sasani İmparatorluğu**, Türklerin çoğunlukla yaşadığı Orta Asya'da **Kök Türk Devleti** bulunuyordu.
- ✓ **Arap Yarımadası'nda ise birliği sağlayan güçlü bir devlet yoktu.**

- ✓ İslamiyet'ten önce Arap Yarımadası'nda **Cahiliye Dönemi** diye adlandırılan bir dönem yaşıyordu.
- ✓ Bu döneme Cahiliye Dönemi denmesinin nedeni o bölgede yaşayan **insanların medeni açıdan geri kalmaları ve toplumsal ahlak anlayışının çökmüş olmasıdır.**

Cahiliye Dönemi'nde Arap Yarımadası'nın dinî, kültürel, ekonomik, hukuki ve siyasi durumu şöyleydi:

Dini: **Putperestlik** yaygındı. Mekke'de bulunan ve kutsal kabul edilen **Kabe**'de önemli putları bulunurdu.

Sosyal ve Ekonomik: **Kız çocuklarına ve kadınlara değer verilmezdi.** İnsanların bir kısmı köle olarak çalıştırılırdı. Can ve mal güvenliği yoktu. Mekke ve çevresinde **ticaret gelişmişti.** Alışverişte faizcilik yaygındı.

Kültürel: **Okuma yazma yaygın değildi.** Mekke'de ticari amaçla yapılan panayırlarda şiir yarışmaları düzenlenirdi.

Siyasi: Arap Yarımadası'nda **siyasi birlik yoktu.** Kabilelere bölünmüş Araplar arasında sürekli devam eden kan davaları yaygındı.

- Hz. Muhammed'e **ilk vahiy** Hira mağarasında **610** yılında gönderildi.
- Hz. Muhammed'e peygamberlik geldikten sonra ona ilk inananlar **Hz. Hatice, Hz. Ebubekir, Hz. Ali ve Hz. Zeyd** oldu.
- Hz. Peygamberin sohbetine katılıp ona inanan kişilere **sahâbe** denilmiştir.
- İslamiyet'e karşı olan Mekkeliler bu yeni dinin yayılmasına tepki gösterdiler. Müslümanlara baskı ve şiddet uygulamaya başladılar. **Zor durumda kalan Müslümanlar, Mekke'den Medine'ye göç etmek durumunda kaldılar.**
- İslam Tarihi'nde **622** yılında **Mekke'den Medine'ye yapılan bu göç hareketine Hicret** adı verilir. Hicretin ardından Müslümanlar siyasi olarak güçlenmeye başladılar.

- **Mekke'den Medine'ye göç eden Müslümanlara muhacir,** Hz. Muhammed'i ve muhacirleri barındırarak onlara yardım eden Medineli Müslümanlara da **ensar** denildi.
- Hz. Peygamber Müslüman, Yahudi ve Medineli putperestleri bir araya getirerek **Medine Sözleşmesi**'ni yaptı. Bu sözleşme, ahlak ve adalet ilkeleri açısından oldukça önemlidir.
- Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye hicretinden sonra yaptığı ilk işlerden biri **Mescidi Nebevî**'nin yapılmasıdır. Bu mescit, ensar ve muhacirlerin kaynaşmasını sağlamıştır. Mescidin yanına **öğrencilerin kalması ve eğitim görmeleri için** odalar (**suffe**) yapıldı.

Mekkelilerle Müslümanlar arasında yapılan savaşlar

Bedir Savaşı(624): Mekkeliler ile Müslümanlar arasında gerçekleşti. Savaşı Müslümanlar kazandı. **Savaş sonunda esir olan Mekkelilerden okuma-yazma bilenler, on Müslüman'a okuma-yazma öğretmeleri şartıyla serbest bırakıldı.** Bu durum **İslam'ın eğitime verdiği önemi gösterir.**

Uhud Savaşı(625): Mekkeliler ile Müslümanlar arasında yapıldı. **Hız. Muhammed'in yaralandığı bu savaşta, Hız. Hamza da şehit oldu.** Uhud Dağı yakınındaki **tepeye yerleştirilen okçuların mevzilerini terk etmeleri nedeniyle Müslümanlar savaşı kaybetti.**

Hendek Savaşı(627): Müslümanlar ile Mekkeliler arasında yapılan **bu savaşı Müslümanlar kazandı.** Bu savaş Mekkelilerin Müslümanlar üzerine düzenlediği son sefer oldu. Bu savaştan sonra Mekkeli müşrikler savunmaya çekildiler.

Hudeybiye Antlaşması:

628 yılında Müslümanların Kâbe'yi ziyaret etmek istemesi üzerine Mekkeliler ile Müslümanlar arasında bir gerginlik yaşandı. Yapılan görüşmelerin ardından Hudeybiye Antlaşması ile sorun çözüldü. Bu antlaşma ile **Mekkeliler, Müslümanları bir devlet olarak resmen tanımış** oldu.

Mekke'nin Fethi:

Mekkelilerin Hudeybiye Antlaşması'nın şartlarını bozmaları üzerine İslam ordusu **630** yılında Mekke'yi fethetti. Hz. Peygamber Kâbe'yi putlardan temizledi.

Veda Haccı/Hutbesi:

Hiz. Muhammed son haccında Müslümanlara Veda Hutbesi ile seslenmiştir. Bu hutbede Cahiliye adetlerinin kaldırıldığını açık bir şekilde söylemiştir. Veda Hutbesi'nden sonra vefat etmiştir **(632)**.

DÖRT HALİFE DÖNEMİ

Hız. Muhammed'in vefatından sonra **Dört Halife Dönemi** başlamıştır. Dört halife Müslümanların ileri gelenlerinin seçimiyle belirlenmiştir. Bu nedenle bu dönem bir tür **cumhuriyet dönemi** sayılır.

Dört Halife şunlardır:

Hız. Ebubekir, Hız. Ömer, Hız. Osman, Hız. Ali

Hız. Ebubekir Dönemi

- Peygamberimizin vefatının ardından yönetime gelen **ilk halifedir.**
- Bu dönemde iç karışıklıklar bastırılmış, devletin parçalanması önlenmiştir.
- Savaşlarda pek çok hafızın şehit olması nedeniyle **Kur'an-ı Kerim kitap hâline getirilmiştir.**

Hız. Ömer Dönemi

- **Fetihlerin en çok yapıldığı dönemdir. Kudüs, Suriye-Filistin, İran** bu dönemde fethedilmiştir.
- Sınırlar genişleyip nüfus arttığı için, **ülke illere ayrılmış, illere valiler atanmış, ilk düzenli ordu kurulmuştur.**
- Peygamberimizin hicretini başlangıç kabul eden **Hicri Takvim** bu dönemde hazırlanmıştır.

Hız. Osman Dönemi

- Bu dönemde fetihlere devam edilmiştir. **İlk İslam donanması** oluşturulmuştur.
- **Kıbrıs adası** fethedilmiştir. **Kur'an-ı Kerim çoğaltılmıştır.**

Hız. Ali Dönemi

- Devletin merkezi Medine'den **Kufe**'ye taşınmıştır.
- İslam toplumunda **iç savaşların çıktığı dönem olmuştur.**
- Hz. Ali'nin şehit edilmesiyle Dört Halife Dönemi sona ermiştir.

EMEVİLER (661-750)

- ✓ Dört Halife Dönemi'nden sonra merkezi **Şam** olmak üzere Emevi Devleti kuruldu.
- ✓ Bu dönemde Muaviye'nin, oğlu Yezid'i veliaht tayin etmesi ile **halifelik saltanata dönüştü.**
- ✓ Emeviler fetih politikasına ağırlık verdi. Bu fetihler ile **İslamiyet Orta Asya'da (Türkistan) yayılmaya başladı.** Kuzey Afrika'nın fethi tamamlanırken **Müslümanlar Avrupa'da İspanya'yı fethetti.**

➤ Emeviler Arap olmayan Müslümanlara karşı ırkçı bir yaklaşım içinde oldular. Bu politikaları İslamiyet'in yayılışını yavaşlatırken Emevi iktidarının yıkılışını hızlandırdı. Abbasiler Emevilerin yönetimine son verdi.

➤ Emevi Devleti yıkıldıktan sonra İspanya'da **Endülüs Emevi Devleti** kuruldu (756-1031). Endülüs Emevileri, Avrupa'yı eğitim, bilim ve teknoloji alanlarında etkiledi.

ABBASİLER (750-1258)

- Emeviler'e son veren **Abbasiler 750 yılında Bağdat** merkezli bir devlet kurdular.
- Abbasiler döneminde **ırkçı tutumlardan vazgeçildi. Eşitlik ve adalet önem verildi.** Bu durum İslamiyet'in daha hızlı yayılmasında etkili oldu.
- **Harun Reşid** döneminde ziraat, ticaret, bilim ve eğitim düzeyi arttı.
- **Bağdat, Doğu'nun büyük ve önemli bilim ve ticaret merkezlerinden biri hâline geldi.** İslam kültür ve medeniyeti bu dönemde çok büyük ilerlemeler kaydetti.

ABBASİLER (750-1258)

- Abbasiler, **751**'de **Talas Savaşı**'nda Türklerle ittifak yaparak Çinlileri mağlup etti. Bu dönemden sonra **Türklerin İslamiyet'e girmesi hızlandı.**
- Abbasilerin uyguladığı eşitlik ve adalet politikası gereği **Türklerle devlet içinde görevler verildi.**
- Abbasi halifeleri, Türklerle önemli görevler vermelerinin yanında onlara çok güvendi. Türkler için Bağdat'ın kuzeyinde **Samarra** şehri kuruldu.

ÖNEMLİ NOTLAR

- ✓ **Hicret, hicri takvime** başlangıç olarak kabul edildi.
- ✓ Bedir Savaşı **Müslümanların Mekkelilere karşı kazandığı ilk zaferdir.**
- ✓ **Bedir Savaşı'na elde edilen esirlerin okuma-yazma karşılığında serbest bırakılması, İslamiyet'in eğitime verdiği önemi gösterir.**
- ✓ **Uhud Savaşı Müslümanların Mekke müşrikleri karşısında aldıkları ilk ve tek yenilgidir.**
- ✓ **Hudeybiye Antlaşması ile; Mekkeliler, Müslümanları hukuken tanımış oldular.**

- ✓ Dört halife döneminde **halifeler seçimle iş başına geldikleri** için, bu döneme **Cumhuriyet Dönemi** denilmektedir.
- ✓ **Hiz. Ebubekir** döneminde **Kuran-ı Kerim kitap haline getirilmiştir.**
- ✓ **Hiz. Ömer** döneminde fethedilen topraklar adı verilen yönetim birimlerine ayrılmıştır. Bu **illere valiler** tayin edilmiştir. **Düzenli ordu** ve ordugâhlar kurulmuştur. Mali ve askeri amaçlı **divan örgütü** kurulmuştur. **Devlet hazinesi** kurulmuştur. **Adli teşkilat** kurularak illere kadılar tayin edildi. **İkta sistemi** uygulanmaya başlamıştır. **Hicri takvim** kullanılmaya başlandı.

- ✓ **Hiz. Osman** döneminde; İslam devletinin **ilk donanması** bu dönemde kuruldu. **Kur'an-ı Kerim çoğaltılarak** önemli merkezlere gönderildi.

✓ **Emeviler** döneminde; **halifeliği saltanata** (babadan oğula geçen sistem) dönüştürdüler. **İstanbul** ilk defa Müslümanlar tarafından kuşatıldı. Hz Hüseyin'in şehit edildiği **Kerbela Olayı** yaşandı. Emeviler **ilk Arap parasını** bastılar. Arapçayı **resmi dil** olarak kullandılar.

➤ Emeviler Arap milliyetçiliği yapmış ve **Arapları üstün tutan bir politika izlemişlerdir**. Emevilerin bu politikası Türklerin Müslüman olmasını geciktirmiştir.

✓ **Abbasiler** döneminde; 751 yılında Çinlilerle **Talas Savaşı** yapıldı. Harun Reşit Dönemi Abbasilerin **en parlak dönemi** oldu. Bizans sınırlarında **Avasım** denilen Türk ordugâhları kurdu. Abbasiler Türk askerleri ve aileleri için Irak'ta **Samarra** kentini kurdular. Bu dönemde birçok Türk, Abbasilerde önemli görevlere geldi.

SORU 1

630 yılında Hz. Muhammed komutasındaki Müslüman Ordusu Mekke'yi ele geçirdi.

Aşağıdakilerden hangisi, bu fethin sonuçları arasında gösterilemez?

- A) Türkler İslamiyet'le tanıştı.
- B) Mekkelilerin tamamına yakını Müslüman oldu.
- C) İslamiyet Arabistan'daki en büyük güç oldu.
- D) Kâbe Müslümanların eline geçti.

SORU 2

- Onun zamanında, yalancı peygamberler ve zekât vermeyen kabileler itaat altına alındı.
- Kur'an-ı Kerim kitap hâline getirildi.

Bu gelişmeler, aşağıdaki halifelerden hangisinin zamanında yaşanmıştır?

- A) Hz. Osman
- B) Hz. Ali
- c) Hz. Ebubekir
- D) Hz. Ömer

SORU 3

632 yılında Veda Haccı'nı yapan Hz. Muhammed, aynı yıl vefat etti. Onun ardından, İslam tarihinde Dört Halife Dönemi diye bilinen dönem başladı. Halifelerin belirlenmesinde seçimlerin olması, bu dönemin Cumhuriyet Dönemi olarak anılmasını sağlamıştır.

Yukarıda verilen bilgi doğrultusunda aşağıdaki yorumlardan hangisi yapılabilir?

- A) Yapılan seçimlerde seçilen halifeler İslam'ın yayılmasını yavaşlatmıştır.
- B) Hz. Muhammed'in ölümünden sonra İslam dünyası lidersiz kalmıştır.
- C) Seçimler İslam dünyasında karışıklıklara neden olmuştur.
- D) Seçimler, İslam dünyasında demokrasinin gelişmesine katkı sağlamıştır.

SORU 4

Hudeybiye Antlaşması, Müslümanlar ile Mekkeliler arasında yapılan ilk antlaşmadır. Bu antlaşmayla Arap Yarımadası'nda barış ortamı oluşturmak amaçlanmıştır. Bunun en önemli kanıtı, antlaşma maddeleri arasında yer alan "İki taraf arasında 10 yıl savaş yapılmayacak." maddesinin yer almasıdır.

Aşağıdakilerden hangisi Hudeybiye Antlaşması'nın siyasi önemini belirten bir durumdur?

- A)** Müslümanlar siyasi birliğini tamamlamıştır.
- B)** Mekke tamamen Müslümanların kontrolüne geçmiştir.
- C)** Mekkeliler, Müslümanları siyasi bir güç olarak tanımıştır.
- D)** Kutsal topraklar Müslümanların hâkimiyetine geçmiştir.

SORU 5

Hız. Muhammed'in ölümünden sonra İslam Devleti'nin siyasi liderine verilen isim halifedir. Hız. Muhammed döneminden sonra yaşanan Dört Halife Dönemi, İslam tarihinde "Cumhuriyet Dönemi" olarak adlandırılmaktadır.

İslam Tarihi'nde Dört Halife Dönemi'nin "Cumhuriyet Dönemi" olarak adlandırılmasının nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A)** Halifelerin seçim ile belirlenmesi
- B)** Halifelerin peygamber soyundan gelen kişiler olması
- c)** Halifelerin zengin ailelerden seçilmiş kişiler olması
- D)** Halifelerin önemli savaşçılardan seçilmiş olması

SORU 6

Aşağıdakilerden hangisi Emeviler döneminde İslamiyet'in yayılışını yavaşlatan en önemli etkindir?

- A) Halifeliğin saltanata dönüşmesi
- B) Kerbela Olayı'nın yaşanması
- C) Irkçılık politikası
- D) Fetihlere önem verilmesi

CEVAPLAR

1-A 2-C 3-D 4-C 5-A 6-C

ABONE OLUN

BİZDEN 6. SINIF SOSYAL BİLGİLER

KONU ANLATIMI • ETKİNLİK • SORU BANKASI

ÖĞRENCİNİN “CAN SİMİDİ”

SINAVA
HAZIRLIK

PANİK YOK!

OKULA
YARDIMCI

BİZ
VARIZ!

Akıllı Tahtaya
ZEKA KATTIK!

“AKIL KÜPÜ”
TAHTA

- ETKİLEŞİMLİ SUNULAR
- DİJİTAL DERS NOTLARI
- DİJİTAL OYUNLAR

SADECE BU KİTABA ÖZEL!

ERKAN İSANMAZ
ŞEYHMUS YÜCE
YAVUZ YILDIZ
MURAT SAAT
ZEKİ DOĞAN

- ÖZEL ETKİNLİKLER
- KONU ANLATIMLARI
VE SORULAR
- KAZANIM ÖLÇEN
TEST SORULARI İLE

MEB
KAZANIMLARI

BİZ
SOSYAL BİLGİLER
BİZ YAYINLARI